

آیین‌نامه سازماندهی و تشکیلات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی^۱ مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

ماده ۱- تعاریف و اختصارات به کار رفته در این آیین‌نامه و پیوست‌های آن عبارتند از:

۱-۱- وزارت / وزیر: منظور از «وزارت» و «وزیر» در این آیین‌نامه و پیوست‌های آن، به ترتیب «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» و «وزیر علوم، تحقیقات و فناوری» می‌باشد؛

۱-۲- مرکز: منظور از مرکز در این آیین‌نامه، مرکز هیأت‌های امناء و هیأت‌های ممیزه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشد؛

۱-۳- شورا: منظور از شورا در آیین‌نامه، شورای گسترش آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باشد؛

۱-۴- هیأت امناء: هیأتی است که به موجب قوانین و مقررات مربوط به عنوان بالاترین رکن مؤسسه، مرجع سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و تصویب مقررات و ضوابط داخلی مؤسسه می‌باشد؛

۱-۵- مؤسسه: اسم عامی است که به کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی اطلاق می‌گردد و به موجب قانون یا مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی و یا کسب مجوز از شورا ایجاد شده و یا می‌شوند؛

۱- این آیین‌نامه پیشنهادی پس از تصویب در هیأت امنای هریک از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تأیید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از ۹۱/۱/۱ قابل اجرا است.

- ۱-۶- دانشگاه: مؤسسه‌ای است که با حداقل سه دانشکده ایجاد شده و یا می‌شود و با هدف ترویج علم، ارتقای دانش و تربیت نیروی انسانی در زمینه‌های مختلف علوم و فنون به ارایه آموزش عالی و انجام پژوهش می‌پردازد؛
- ۱-۷- مجتمع آموزش عالی: مؤسسه‌ای است که به صورت مستقل و یا تابعه دانشگاه‌ها ایجاد شده و یا می‌شود و دارای حداقل ۲ دانشکده می‌باشد و اهم فعالیت‌های آن، آموزشی است؛
- ۱-۸- دانشکده: مؤسسه‌ای است که در دانشگاه/مجتمع یا به صورت مستقل با حداقل ۳ گروه آموزشی ایجاد شده و یا می‌شود؛
- ۱-۹- آموزشکده: مؤسسه‌ای است که در دانشگاه/مجتمع یا به صورت مستقل ایجاد شده و یا می‌شود و در مقطع کاردانی فعالیت دارد. آموزشکده دارای حداقل یک گروه آموزشی می‌باشد؛
- ۱-۱۰- مرکز آموزش عالی: مؤسسه‌ای است که به صورت مستقل یا تابعه دانشگاه‌ها ایجاد شده و یا می‌شود. مرکز از حداقل یک گروه و حداکثر ۲ گروه آموزشی تشکیل می‌شود و اهم فعالیت‌های آن، آموزشی است؛
- ۱-۱۱- شعبه/ واحد بین الملل/ پردیس: مؤسسه‌ای است که در شهر محل استقرار دانشگاه یا دیگر شهرها و منطق آزاد یا خارج از کشور، ایجاد شده و یا می‌شود و برابر قوانین و مقررات مربوط و ترجیحاً به صورت خودگردان اداره می‌شود؛
- ۱-۱۲- پژوهشگاه: مؤسسه‌ای است که با حداقل سه پژوهشکده ایجاد شده و یا می‌شود و اهم فعالیت‌های آن، تعریف و اجرای پروژه‌های مرتبط با حوزه‌های کاربردی می‌باشد؛
- ۱-۱۳- پژوهشکده: مؤسسه‌ای است که دارای حداقل سه گروه پژوهشی باشد و در مؤسسه پژوهشی/پژوهشگاه/دانشگاه و یا به طور مستقل ایجاد شده و یا می‌شود. فعالیت پژوهشکده می‌تواند در انواع بنیادی، کاربردی، توسعه‌ای و یا

بخش دوم: تشکیلات، مالی و معاملاتی / ۱۸۳

میان رشته‌های مرتبط با حوزه کاربرد تعریف شود؛

۱-۱۴- مؤسسه پژوهشی: مؤسسه‌ای است که دارای حداکثر ۲ پژوهشگر باشد؛

۱-۱۵- مرکز پژوهشی: مؤسسه‌ای است که دارای حداقل یک گروه و حداکثر ۲ گروه پژوهشی باشد؛

۱-۱۶- گروه آموزشی/ پژوهشی: کوچکترین واحد آموزشی/ پژوهشی است که با کسب مجوز از شورا یا هیأت امناء و مرکب از تعدادی اعضای هیأت علمی آموزشی/ پژوهشی باشد و در یکی از رشته‌های تحصیلی یا زمینه‌های تخصصی مشخص، مبتنی بر ضوابط مربوط، عهده‌دار امور آموزش/ پژوهش باشد، در رأس گروه آموزشی/ پژوهشی، «مدیر گروه» قرار دارد؛

۱-۱۷- توزیع وظایف: وظایف مؤسسه با در نظر گرفتن پیوستگی و سنخیت فعالیت‌ها تجزیه و تفکیک می‌شود و در قالب معاونت‌ها و سپس واحدهای سازمانی تقسیم و توزیع می‌گردد. به نحوی که در این تقسیم‌بندی، بین وظایف واحدهای سازمانی، تداخل و تشابه وجود نداشته باشد و هماهنگی و انسجام مؤسسه حفظ گردد؛

۱-۱۸- ضوابط تشکیلاتی: معیارهایی است که چگونگی توزیع وظایف، تعداد سطوح و تعداد واحدهای سازمانی را تعیین می‌نماید؛

۱-۱۹- نمودار سازمانی: انعکاس ترکیب رسمی سازمانی مبتنی بر تشکیلات که بیانگر روابط و نحوه تقسیم و توزیع وظایف میان واحدهای سازمانی، حدود اختیارات، سلسله مراتب و سطوح مدیریتی و سرپرستی می‌باشد؛

۱-۲۰- سازمان تفصیلی: به مجموعه اهداف، وظایف و پست‌های سازمانی اطلاق می‌شود که چارچوب اهداف و وظایف اساسی مؤسسه و براساس حجم، میزان و ماهیت کار هر سازمان تعیین می‌گردد؛

۱-۲۱- ساختار سازمانی: به مجموعه نمودار سازمانی و سازمان تفصیلی،

ساختار سازمانی می‌گویند؛

۱-۲۲- **واحد سازمانی:** یکی از اجزای ساختار سازمانی است که در قالب یکی از سطوح سازمانی از جمله معاونت، مدیریت، مرکز، اداره و گروه عهده‌دار انجام وظایف متجانس و مرتبط با اهداف مؤسسه می‌باشد. در رأس هر واحد سازمانی «پست سازمانی» یا «سمت سازمانی» متناسب با اختیارات آن پیش‌بینی می‌شود؛

۱-۲۳- **واحد تابعه:** واحد سازمانی است که از نظر سیاست‌ها، خط‌مشی‌ها و نیز امور اداری، مالی، معاملاتی و تشکیلاتی تابع مؤسسه می‌باشد؛

۱-۲۴- **واحدهای صف:** واحدهای سازمانی تابعه هستند که به‌طور مستقیم با اهداف، مأموریت‌ها و وظایف مؤسسه سروکار دارند، از جمله دانشکده‌ها، پژوهشکده‌ها، گروه‌های آموزشی/پژوهشی و ...؛

۱-۲۵- **واحدهای ستاد:** واحدهای سازمانی تابعه هستند که غالباً به‌طور غیرمستقیم از طریق برنامه‌ریزی، هدایت، هماهنگی، نظارت و ارزیابی، حمایت و پشتیبانی واحدهای صف، مؤسسه را در تحقق اهداف، مأموریت‌ها و انجام وظایف یاری می‌نمایند؛

۱-۲۶- **سطح سازمانی:** هر یک از مقاطع تشکیل دهنده سلسله مراتب اداری است که جزو رده مدیریتی و سرپرستی قرار می‌گیرد؛

۱-۲۷- سطوح مدیریتی و سرپرستی حوزه ستاد مؤسسه در ۴ سطح به‌شرح ذیل تعریف می‌شود:

الف) ریاست مؤسسه؛

ب) معاونت؛

ج) مدیریت/ مرکز؛

د) گروه/ اداره.

۱-۲۸- سطوح مدیریتی و سرپرستی حوزه صف مؤسسه در ۳ سطح به‌شرح

ذیل می‌باشد:

الف) ریاست مؤسسه؛

ب) ریاست واحدهای آموزشی و پژوهشی تابعه مؤسسه؛

ج) گروه آموزشی / پژوهشی.

۱-۲۹- پست سازمانی: جایگاهی است که در سازمان تفصیلی مؤسسه، برای انجام وظایف و مسؤولیت‌های مشخص پیش‌بینی و همچنین برای تصدی یک مستخدم رسمی یا پیمانی در نظر گرفته می‌شود. هر پست سازمانی دارای یک شماره پست می‌باشد؛

۱-۳۰- سمت سازمانی: جایگاهی است که در سازمان تفصیلی مؤسسه برای انجام وظایف و مسؤولیت‌های «مدیریتی»، «سرپرستی» و «مشاوره» در واحدهای سازمانی با علامت «تک ستاره» (*) و «بدون شماره» پیش‌بینی می‌شود و صرفاً اعضای هیأت علمی می‌توانند با حفظ پست سازمانی در آن «سمت‌ها» منصوب گردند؛

۱-۳۱- رده تشکیلاتی: مؤسسات دانشگاهی براساس امتیازاتی که کسب می‌نمایند، به یکی از رده‌های تشکیلاتی یک تا چهار و مؤسسات پژوهشی به یکی از رده‌های تشکیلاتی یک تا سه توسط دفتر برنامه، بودجه و تشکیلات وزارت تخصیص داده می‌شوند.

ماده ۲- سطوح سازمانی ستادی و پست‌های سازمانی مربوط عبارتند از:

۲-۱- معاونت: دومین سطح سازمانی پس از رییس مؤسسه می‌باشد که انجام بخشی از وظایف مربوط به اهداف مؤسسه را بر عهده دارد و هر معاونت از حداقل ۲ و حداکثر ۴ واحد سازمانی در سطح مدیریت مرکز، اداره و گروه تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- سقف تعداد واحدهای سازمانی برای واحدهای تحت نظر معاونت، در چارچوب برنامه راهبردی مؤسسه و با کسب مجوز از هیأت امناء تا ۶ واحد

سازمانی، قابل افزایش است.

۲-۲- مدیریت: سومین سطح سازمانی است که انجام بخشی از وظایف معاونت یا مؤسسه را در زمینه فعالیت‌های مطالعاتی و اجرایی بر عهده دارد. در رأس مدیریت، مدیر می‌تواند براساس تنوع و تعداد فعالیت‌ها از حداکثر ۴ گروه/ اداره تشکیل شود.

الف) در مدیریت‌هایی که فاقد گروه/ اداره باشند می‌توان حداقل ۷ پست و حداکثر ۲۴ پست سازمانی پیش‌بینی نمود و برای مؤسساتی که در رده یک تشکیلاتی قرار می‌گیرند، می‌توان حسب نیاز صرفاً یک پست «معاون مدیر» در هر مدیریت پیش‌بینی نمود؛

ب) سقف تعداد گروه/ اداره و همچنین پست‌های سازمانی تحت نظر «مدیریت» در چارچوب برنامه راهبردی مؤسسه و با کسب مجوز از هیأت امناء تا سقف ۵ گروه/ اداره و وظایف ۳۰ پست سازمانی قابل افزایش است.

۲-۳- مرکز: سومین سطح سازمانی است که انجام بخشی از وظایف مؤسسه/ معاونت را در زمینه فعالیت‌های مطالعاتی یا اجرایی به صورت متمرکز برعهده دارد و در مقایسه با «مدیریت» از اختیارات بیشتری برخوردار می‌باشد. در رأس مرکز، «رییس» قرار دارد. ادارات، گروه‌ها و پست‌های سازمانی تحت نظر مرکز، مشابه مدیریت می‌باشد.

۲-۴- گروه: چهارمین سطح سازمانی است که عهده‌دار انجام چند وظیفه معاونت، مدیریت و یا مرکز می‌باشد.

ماهیت وظایف گروه، مطالعاتی و تحقیقاتی است. در رأس گروه، «رییس» منظور می‌گردد.

الف) هر گروه با حداقل ۴ پست و حداکثر ۶ پست سازمانی ایجاد می‌شود؛
ب) در تشکیلات یک گروه، می‌توان به تناسب تعداد پست‌ها و تنوع فعالیت‌ها، حداکثر ۲ پست «کارشناس مسؤول» پیش‌بینی نمود، مشروط برآنکه تحت نظر وی، حداقل یک کارشناس انجام وظیفه نماید.

۲-۵- اداره: چهارمین سطح سازمانی است که عهده‌دار انجام چند وظیفه از وظایف معاونت، مدیریت و یا مرکز می‌باشد. وجه غالب وظایف اداره، «اجرایی» است. الف) هر اداره با حداقل ۴ پست و حداکثر ۶ پست سازمانی ایجاد می‌شود؛ ب) در تشکیلات یک اداره، می‌توان به تناسب تعداد پست‌ها و تنوع فعالیت‌ها حداکثر ۲ پست «کارشناس مسؤول» پیش‌بینی نموده مشروط برآنکه تحت نظر وی، حداقل یک کارشناس انجام وظیفه نماید.

تبصره ۲- مؤسسه مجاز به ایجاد پست سازمانی با عنوان عضو هیأت علمی در حوزه ستاد خود نمی‌باشد.

تبصره ۳- حداکثر تعداد پست‌های سازمانی «غیر عضو هیأت علمی» در کلیه مؤسسات «یک برابر» تعداد پست‌های سازمانی با عنوان «عضو هیأت علمی» تعیین می‌گردد. در مورد مؤسسات تازه تأسیس به پیشنهاد رییس مؤسسه، تأیید دفتر برنامه، بودجه و تشکیلات وزارت و تصویب هیأت امنای حداکثر تعداد پست‌های سازمانی «غیر عضو هیأت علمی» حداکثر تا سقف «یک و نیم برابر» قابل تعیین است.

ماده ۳- فعالیت‌هایی که مستقیماً تحت نظر رییس مؤسسه قرار می‌گیرند، عبارتند از: حراست، نظارت و ارزیابی، روابط عمومی، امور دانشجویان شاهد و ایثارگر، دبیرخانه هیأت اجرایی جذب اعضای هیأت علمی و امور حقوقی، قراردادهای و رسیدگی به شکایات.

تبصره- در حوزه ریاست هر مؤسسه حسب نیاز، حجم فعالیت‌ها و برنامه‌های مؤسسه، واحدی تحت عنوان «دفتر ریاست» ایجاد می‌شود که در رأس آن «رییس دفتر» یا «رییس» در مؤسسات رده یک تشکیلاتی، هم‌تراز «مدیر» و برای مؤسسات رده ۲ و ۳ هم‌تراز «رییس اداره» و مؤسسات با رده ۴ تشکیلاتی «کارشناس مسؤول» است ولیکن عمده وظایف واحد سازمانی مذکور، «اجرایی» می‌باشد.

ماده ۴- پست‌های سازمانی واحدهای صف به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

۴-۱- به ازای هر گروه آموزشی / پژوهشی مصوب، حداقل ۵ پست عضو هیأت علمی.

۴-۲- به ازای هر پست عضو هیأت علمی در گروه آموزشی / پژوهشی مصوب، حسب نیاز و براساس حجم فعالیت، یک پست سازمانی با عنوان «کارشناس آموزشی / پژوهشی» با داشتن مدرک تحصیلی مرتبط با فعالیت گروه مذکور.
۴-۳- به ازای هر کارگاه آموزشی و یا آموزشگاه تخصصی حسب مورد، یک پست «کارشناس آموزشی» کارگاه و یا «کارشناس آموزشی» آزمایشگاه با داشتن مدرک تحصیلی مرتبط با فعالیت گروه مذکور.

تبصره ۱- سقف پست‌های سازمانی «عضو هیأت علمی» در مؤسسه نمی‌تواند بیش از یک پانزدهم تعداد معادل شده دانشجویان شاغل به تحصیل روزانه باشد.
تبصره ۲- تعداد معادل شده دانشجویان شاغل به تحصیل روزانه مؤسسه به شرح فرمول ذیل تعیین می‌گردد:

$\text{تعداد معادل شده دانشجویان شاغل به تحصیل روزانه} = (\text{تعداد دانشجویان کاردانی و کارشناسی} \times ۱) + (\text{تعداد دانشجویان کارشناسی ارشد} \times ۳) + (\text{تعداد دانشجویان دکتری} \times ۶)$
--

ماده ۵- شاخص‌های ارزیابی و تخصیص رده تشکیلاتی مؤسسه، مبتنی برآیین‌نامه رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی مصوب وزارت و موارد ذیل می‌باشد:

۵-۱- تعداد فیزیکی واحدهای تابعه؛

۵-۲- تعداد واحد بین‌الملل، شعبه، دانشکده، مجتمع، پژوهشکده، آموزشکده، گروه و رشته آموزشی / پژوهشی.

ماده ۶- حداکثر تعداد معاونت‌ها و مدیریت‌های تابعه ستادی هر مؤسسه پس از تعیین رده تشکیلاتی، براساس ضوابطی است که در جداول شماره «۱» و «۲» ذکر شده است.

جدول شماره «۱» رده‌بندی تشکیلات دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی

عنوان		حداکثر معاونت	حداکثر مدیریت ستادی
رده ۱	گروه الف	۶	۲۶
	گروه ب	۵	۲۱
	گروه ج	۵	۱۹
	گروه د	۵	۱۸
رده ۲	گروه الف	۴	۱۷
	گروه ب	۴	۱۶
	گروه ج	۴	۱۵
	گروه د	۴	۱۴
رده ۳	گروه الف	۳	۱۴
	گروه ب	۳	۱۳
	گروه ج	۳	۱۲
	گروه د	۳	۱۱
رده ۴	گروه الف	۲	۱۱
	گروه ب	۲	۱۰
	گروه ج	۲	۹

تبصره ۱- یکی از مدیریت‌های مذکور در جدول شماره «۱» می‌بایست به واحد «حقوقی، قراردادها و رسیدگی به شکایات» تخصیص داده شود. رییس واحد مذکور، «مشاور رییس مؤسسه» نیز می‌باشد.

تبصره ۲- سقف‌های مذکور در جدول شماره «۱»، تنها در موارد استثنایی به پیشنهاد مؤسسات واجد حداکثر امتیازات قابل کسب، تصویب هیأت امناء و تأیید وزارت، قابل افزایش می‌باشد.

تبصره ۳- در مؤسسات رده‌های «۱» و «۲» علاوه بر معاون فرهنگی و اجتماعی، لازم است به ترتیب «۱» و «۲» مدیریت در ذیل آن وجود داشته باشد و

برای مؤسسات رده‌های «۳» و «۴» جدول مذکور، لازم است ذیل سمت ریاست مؤسسه، مدیریت فرهنگی و اجتماعی مستقل، پیش‌بینی شود.
تبصره ۴- گروه «الف» رده «۱» جدول شماره «۱»، شامل دانشگاه پیام‌نور، جامع علمی کاربردی، فنی و حرفه‌ای و همچنین دانشگاه تهران می‌باشد.

جدول شماره «۲» رده‌بندی تشکیلات مؤسسات پژوهشی مستقل

ردیف	رده تشکیلاتی	حداکثر معاونت	حداکثر مدیریت ستادی
۱	رده ۱	۴	۱۰
۲	رده ۲	۳	۷
۳	رده ۳	۲	۵

ماده ۷- تعداد سمت‌های سازمانی مشاور در مؤسسات به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

۷-۱- در مؤسسات رده یک تشکیلاتی جداول شماره «۱» و «۲»، در حوزه ریاست حداکثر دو سمت «مشاور» و در هر یک از معاونت‌ها، حداکثر یک سمت «مشاور»؛

۷-۲- در مؤسسات رده دو و سه تشکیلاتی جداول شماره «۱» و «۲»، در حوزه ریاست و هر یک از معاونت‌ها حداکثر یک سمت «مشاور»؛

۷-۳- در مؤسسات رده چهار تشکیلاتی جداول شماره «۱»، در حوزه ریاست حداکثر یک سمت «مشاور».

ماده ۸- چنانچه سمت‌های «مدیریتی» و یا «سرپرستی» با «شماره» و «علامت دو ستاره» (**) در سازمان تفصیلی مؤسسه پیش‌بینی شوند، سمت مذکور «پست سازمانی» تلقی می‌شود و عضو هیأت علمی یا غیرهیأت علمی می‌تواند به پست مذکور منصوب شود. در صورتی که عضو هیأت علمی عهده‌دار وظایف این پست شود، برای عضو هیأت علمی پست مذکور، «سمت سازمانی» تلقی می‌شود.

ماده ۹- ساختار سازمانی کلیه مؤسسات، لازم است مورد تجدید نظر قرار گرفته و با این آیین‌نامه تطبیق داده شود. در موارد استثنایی، به پیشنهاد رییس مؤسسه، تصویب هیأت‌امنا و تأیید وزیر، ساختار قبلی مؤسسه می‌تواند حداکثر تا «۲» سال دیگر بدون تجدید نظر باقی بماند.

ماده ۱۰- هرگونه تغییر و اصلاح بعدی ساختار سازمانی مؤسسات، تنها پس از طی «۳» سال از زمان تصویب، امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۱۱- مجموعه کارکنان مؤسسه اعم از اعضای هیأت‌علمی و غیرهیأت‌علمی همچنان رسمی، پیمانی و قراردادی، نباید از مجموعه پست‌های سازمانی مصوب مؤسسه بیشتر باشد.

ماده ۱۲- این آیین‌نامه مشتمل بر ۱۲ ماده و ۱۰ تبصره، به استناد مفاد ۱۰ قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸ مجلس شورای اسلامی و در اجرای مفاد بند «ب» ماده «۲۰» قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی، با هدف تقویت محورهای پژوهش، همکاری‌های علمی بین‌المللی، تنوع بخشی به شیوه‌های آموزش‌عالی، دوره‌های تحصیلات تکمیلی، قدرت پاسخ‌گویی به جامعه و پویایی و کنترل کیفیت در فعالیتهای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش‌عالی و پژوهشی و به‌منظور ایجاد هماهنگی و فراهم نمودن تسهیلات لازم در امر ساماندهی و تدوین تشکیلات واحدهای فوق‌الذکر و همچنین ایجاد زمینه برای بالا بردن سهم و نقش هیأت‌های‌امنا در راهبری امور دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش‌عالی و پژوهشی، در تاریخ به تصویب هیأت‌امناى رسیده و با تأیید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری از تاریخ ۹۱/۱/۱ قابل اجرا می‌باشد.

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری- کامران دانشجو